

KOVÁČ BARNABÁŠ

VAN-E IGÉNY ÚJKORI POLIHISZTOROKRA?

INTERDISZCIPLINÁRIS KUTATÁS

Emlékszem, amikor a gimnáziumban az egyik történelemdolgozat részeként azt a feladatot kaptuk, hogy jelöljük meg, a felsorolt jelentős történelmi személyiségek közül ki kivel ihatott meg egy kávé. Ma már mosolyogva gondolok vissza arra az akkor hihetetlen nehézségű feladatra. Arra is jól emlékszem, hogy a dolgozat leadása után felháborodott tekintettel kérdeztük egymást, hogy ugyan ennek mi az értelme.

Aztán évekkal később megértetem. Amennyiben egy művészeti ág vagy akár tudományterület nagy átöréseit mélységében meg akarjuk érteni, első lépésben meg kell ismernünk a kort, melyben születtek. Megérteni az embereket befolyásoló paradigmát, az őket korlátozó vagy éppen felszabadító társadalmi berendezkedést, az általuk megfogalmazott igényeket, s így lassan kirajzolódik előttünk a belső motivációjuk. S mi lenne a kor megismerésének jobb eszköze, mint a kérdés: Ki kivel kávézott? Vagy, hogy ne legyünk ennyire szigorúak, sörözött.

MŰVÉSZET ÉS TUDOMÁNY KÉZ A KÉZBEN

Nyáry Krisztián írásait olvasva éppen ezért fog el örömteli érzés, hiszen általuk a költő leszáll a halhatatlanok piederstáljáról, s hirtelen az egykor megfoghatatlannak tűnő magasztos sorok húsbavágó igazságokká válnak. Ugyanígy a tudományos elméletek megítélésénél is nagyon hasznos lehet nemcsak a különböző diszciplínák határmezsgyéinek megértése, de akár még egy lépést „kijjebb” lépve, a művészeten keresztül a korban megengedett absztrakció feltárása is. A növekvő művészeti szabadság ugyanis jól jelzi a tudományos keretek felszabadulását is. Az előbbieken alapján belátható, hogy az adott embert, kort, gondolatot csak így, a humán és reál irányzatú alkotói tevékenységek mint egymásra rakódó rétegek segítségével lehet igazán megérteni.

POLIHISZTOR ELŐDEINK

Alig több mint százötven éve még természetes volt, hogy az egyes ku-

tatók saját diszciplínájuk elsajátítása mellett egyéb területeken is kiemelkedő műveltséggel rendelkeztek. De mint ahogy minden dicső kornak, ennek is vége kellett, hogy szakadjon. Magyar nyelvterületen egészen pontos dátumot is tudunk mondani: 1914. december 27. Ezen a napon halt meg ugyanis az utolsó magyar polihisztor, Herman Ottó. Bár diplomáját családi okok miatt nem tudta megszerezni, autodidakta módon sokrétű tudást szerzett. Nevéhez fűződik többek között a Magyar Ornitológiai Központ megalapítása, de hogy más irányultságú elfoglaltságait is kiemeljük, ő volt a Magyar Néprajzi Társaság egyik alapító tagja is. Emellett rengeteget publikált, többek között a magyar pók- és madárfaunáról, halászatról vagy akár az őskorról.

HOL ÁLLUNK MA?

Ha a jelenlegi tudományos környezetben szélesebb látókörű kutatásról esik szó, általában előkerül a legtöbbit használt ellenérv, miszerint manapság a hihetetlen mértékű tech-

nológiai fejlődésnek hála, a kutatási területek akaratlanul is egyre jobban szűkülnek. Egyre növekszik ugyanis az újonnan feltárható tudás specifikussága. Sőt, tovább menve, ma már az is előfordul, hogy egy adott kutató még a saját tágabb értelemben vett területén sem képes teljesen tájékozódni a rengeteg információ sűrűjében. Az információhalmozás kora azonban leáldozóban van, belépünk ugyanis az információelemzés korába, mivel a különböző kutatások adatai a publikációk során mindenki számára könnyen elérhetőkké válnak a világ bármelyik pontjáról. Éppen ezért a jövő kutatója számára az a legnagyobb kihívás, hogy a már meglévő adategyütteseket olyan logika szerint csoportosítsa, hogy új eredményt tudjon belőlük kiolvasni. Ehhez azonban pont az a fajta gondolkodás szükséges, melyből egyelőre igencsak hiányt szenvedünk.

Az interdiszciplináris kutatást jelenleg legtöbbször különböző egyetemi tanszékek kutatói végzik közösen, s így mindenki a saját területére koncentrálhat. Vannak azonban ígéretes interdiszciplináris pályaválasztási lehetőségek is.

NAPJAINK INTERDISZCIPLINÁRIS KUTATÁSAI

Molekuláris genetikusként először a biológia határtudományaira térnek ki. Nagy potenciált látok a bioinformatikában, hiszen a világon egyidejűleg végzett számos kísérlet adatai olyan központi adatbázisokba futnak be, ahonnan aztán ügyesen megtervezett szoftverek segítségével könnyedén kihalászhatók a számunkra fontos részletek. Így lehetséges például előzetes kísérletek nélkül egy vizsgált gén különböző szakaszaira specifikus vizsgálatot tervezni, ami időt és erőforrást spórol.

De megemlíthetjük akár a biofizikát is, mely többek között olyan problémákkal foglalkozik, mint a csontmechanika, azaz az emlős- és madárcsontok falvastagság-optimumának kísérleti vizsgálata, mely hasznos adatokkal szolgálhat az alkalmazott kutatások számára is.

Ígéretes a hálózatelemzés tudománya is, mely a hálózat olyan csúcspontjaival foglalkozik, amelyek egymáshoz jóval sűrűbben kapcsolódnak, mint a csoporton kívüli csúcspontokhoz. Az ezek feltárássára létrehozott szoftver segítségével gyorsan és hatékonyan azonosíthatók a nagy hálózatokban megtalálható,

egymással átfedő csoportosulások, aminek szerepe lehet a rákkutatásban, genetikai útvonalak feltárássában, de akár a társadalmi kapcsolatok elemzésében is.

Határtudománynak számít a pszichológia is, melyet maga Jean Piaget is a történeti, a filozófiai és a matematikai tudományok metszetében helyezett el, ahogy határtudomány a mai álhírdömpingben különösen fontos kommunikációkutatást, mely a szociológia egyik oldalhajtásaként alakult ki.

Sajnos jelen cikk keretei nem biztosítanak elég teret az egyes interdiszciplináris kutatások bemutatásához, azonban arra talán elegendők, hogy felvillantsák azok egyre növekvő jelentőségét. Ezért ha tanácsot kellene adnom a Z generációnak, azt javasolnám, hogy próbáljanak meg minél jobban tájékozódni a különféle tudományterületek átfedő részeiről, mivel az újkori polihisztorok lehetnek jövőnk legsikeresebb adatelemzői.

